

Psychológia II. ročník ŠPZ
I. časť
Pedagogická psychológia

I. Predmet pedagogickej psychológie

Pedagogická psychológia: veda o psychologických zákonitostiach výchovno-vzdelávacieho procesu v škole a mimo nej

Pedagogická psychológia skúma:

- 1/ psychologické zákonitosti edukačného procesu
- 2/ psychologické podmienky edukačného procesu
- 3/ psychologické činitele edukačného procesu

Životné cesty človeka skúma v troch oblastiach ,ktoré sú zároveň predmetom pedagogickej psychológie.

Predmet pedagogickej psychológie konkretizujeme v týchto **pedagogických oblastiach:**

- v učení, vzdelávaní, vo vyučovaní
- vo výchovnom pôsobení, výchove
- vo výcviku, na tréningu, nácviku
-

oblasti pedagogickej psychológie a druhy učenia:

oblasti:	druhy učenia:	proces:	výsledok:
rozvoj myslenia	kognitívne učenie	vzdelávanie	vzdelaný človek
rozvoj citov	sociálne učenie	výchova	vychovaný čl
rozvoj motoriky	senzo.mot. učenie	nácvik	zručný človek

Predmetom pedagogickej psychológie z hľadiska účastníkov procesu výchovy a vzdelávania sú:

učiteľ.....integrácia so žiakmi.....žiak

II. Vzťah pedagogickej psychológie k iným vedám

- 1/ pedagogická psychológia - všeobecná psychológia
- 2/ pedagogická psychológia – vývinová psychológia
- 3/ pedagogická psychológia – sociálna psychológia
- 4/ pedagogická psychológia – pedagogika

III. Metódy pedagogickej psychológie

Metóda je zámerný, cieľavedomý spôsob, cesta, ako postupovať k cieľu.

Prehľad metód: z hľadiska procesu poznávania skutočností
metódy delíme na:

metódy získavania informácií, dát a údajov
metódy spracovania údajov
metódy vyhodnocovania účinnosti metód

Metódy získavania údajov:

pozorovanie
rozhovor
experimentálne metódy
dotazník, anketa, postojové škály

psychologické testy
sociometrické metódy
analýzy produktov činnosti

Metódy spracovania údajov:

kvantitatívne metódy /štatistické a matematické metódy/
kvalitatívne metódy /opis, analýza, úvaha, porovnávanie/

Metódy vyhodnocovania účinnosti metód:

metódy subjektívneho dojmu / sebahodnotenie žiakov, učiteľov/
metódy objektívneho pozorovania / audit, hospitácia, inšpekcia/
metódy hodnotenia účinnosti založené na merateľných výkonov žiakov, učiteľov, tried, škôl /skúšky, klasifikácia, testy, analýza produktov/

Pozorovanie:

spontánne, mimovoľné
zámerné, cieľavedomé, systematické

zložky pozorovania:

cieľ
predmet
časový plán
spôsob

druhy pozorovania:

priame – nepriame
krátkodobé – dlhodobé
čiastkové – komplexné
individuálne – skupinové

Rozhovor:

Rozhovor /interview/ je priama interakcia medzi dvoma alebo viacerými osobami, v ktorej jedna dáva druhej osobe také otázky, ktoré sú určené na získavanie odpovedí potrebných na riešenie výskumného problému

Rozhovor ako výskumná metóda sa líši od bežného rozhovoru:

odborné zameranie
premýšlené štandardizované otázky
otázky sú zamerané na cieľ výskumu
uskutočnenie za štandardných, kontrolovaných podmienok
interpretácia údajov z rozhovoru je odborná
uskutočňuje ho odborník

otázky:

otvorené
zatvorené
lievikovité
škálovacie

Experiment:

Experiment sleduje vplyv výchovy a vzdelávania na osobnosť, objasňuje psychiku ako dynamický systém, ktorý integruje osobnosť, reguluje jeho správanie.

znaky experimentu:

príprava podmienok na vyvolanie skúmaného javu
odstránenie rušivých vplyvov a ich kontrola
použitie dvoch alebo viacerých experimentálnych skupín
opakovanie experimentu

druhy experimentov:

prirodzený – v podmienkach prirodzenej činnosti žiakov v škole

laboratórny – stabilné kontrolovateľné podmienky
špeciálne zariadené a upravené miestnosti

terénny- v prirodzených podmienkach, žiaci vedia ,že sú súčasťou experimentu

Dotazník:

Dotazník je súbor otázok, ktoré sa predkladajú skúmanej osobe
v písomnej forme
je nástroj na hromadné a rýchle zisťovanie informácií

otázky:

zatvorené

otvorené

polozatvorené /možnosť výberu odpovede/

chyby pri tvorbe otázok :

otázky nemajú byť nejasné a viacznačné

v jednej otázke nemá byť viac tvrdení

nemajú sa používať sugestívne a nátlakové otázky

otázky nemajú byť dlhé

nemajú sa používať neznáme slová

otázky nemajú urážať, spochybňovať, zneistiť odpovedajúceho

Testy:

Test je nástroj na meranie vzorcov správania
je špecifický druh skúšky, ktorý obsahuje rovnaké úlohy pre všetky
skúmané osoby s presne vymedzenou technikou sledovania
výkonu a s jeho číselným vyjadrením.

Testy merajú:

schopnosti
individuálne rozdiely v inteligencii
osobnostné vlastnosti
vedomosti
zručnosti

Základné vlastnosti testov:

Štandardizácia vypracovanie noriem testu veľa respondentov/

Validita vhodnosť testu / či zisťuje čo má zisťovať/

Reliabilita spoľahlivosť testu, stálosť výsledkov pri opakovaní

ekvivalencia prenos testu do inej kultúry

Sociometria:

Sociometria je metóda na skúmanie sociálnych vzťahov a vnútornej
skladby sociálnych skupín

Analýza produktov činnosti vyvodzovanie záverov zo znakov
produktov činnosti

IV. Psychológia učenia

Učenie je proces prispôsobovania sa organizmu k prostrediu
je získavanie individuálnej skúsenosti
spôsobuje trvalé zmeny v organizme

užšie chápanie pojmu učenie:

učenie je zámerné, cieľavedomé a systematické nadobúdanie vedomostí
zručností, spôsobilostí, návykov a foriem správania.

Fázy učenia:

motivačná fáza
expozičná fáza
fixačná fáza
hodnotiaca fáza

Základné druhy učenia:

a/ podľa základných činností:

učenie sa hrou
učenie sa vzdelávaním
učenie sa prácou
učenie pozorovaním
učenie sociálne

b/ podľa miery regulácie:

spontánna vnútorná regulácia
vedomá vnútorná regulácia
vonkajšie riadenie učiteľom
vonkajšie riadenie počítačom

c/ podľa typu procesov a úloh:

učenie pokusom a omylom

učenie na základe algoritmov /vybrané slová porušenie pravidiel
vedie k chybe/

učenie na základe heuristickej metóde

d/ podľa procesu učenia:

učenie podmieňovaním klasické, inštrumentálne

senzomotorické učenie

verbálne učenie

pojmové učenie

učenie riešením problému

sociálne učenie

učenie praxou

Zákony učenia:

zákon motivácie

zákon spätnej väzby

zákon transferu

zákon opakovania

transfer prenos informácií, vedomostí z jednej oblasti na druhú
pod transfer zaraďujeme tieto situácie:

proaktívna facilitácia

retroaktívna facilitácia

proaktívna interferencia

retroaktívna interferencia

Podmienky učenia:

Učenie ovplyvňujú tieto podmienky

- a/ žiaci
- b/ učiteľ
- c/ učivo
- d/ proces učenia
- e/ časovo-fyzikálne podmienky

žiak: dedičnosť
rast, zrenie
predchádzajúce skúsenosti
schopnosti, vedomosti
inteligencia
záujmy
osobnostné vlastnosti
vôľa

učiteľ: znalosť obsahu učenia
znalosť procesu učenia
osobnosť učiteľa

učivo: obsah
rozsah
podobnosť
náročnosť

proces učenia: nesystematickosť učenia
nepochopenie učiva
chýbanie motivácie k učeniu
individuálne a skupinové učenie

časovo-fyzikálne podmienky: dodržiavanie režimu
primeraná záťaž
psychohygienické podmienky

Tvorivosť v učení:

tvorivosť je produkcia nových a užitočných, hodnotných myšlienok, nápadov, riešení a správania.

Úrovně tvorivosti: subjektívna tvorivosť /nové a užitočné pre tvorcu/
 vyššia úroveň tvorivosti /aj pre iných/
 tvorivosť svetového významu / nové a užitočné pre celé ľudstvo/

faktory tvorivosti:

- a/ **fluencia** schopnosť vytvoriť čo najviac psychických produktov pri riešení /nápady, návrhy, nové slová atď/
- b/ **flexibilita** schopnosť tvoriť rozmanité myšlienky, nápady
- c/ **originalita** odpovede, ktoré nevyprodukuje nikto iný

fázy tvorivého procesu:

- prípravná fáza /preparačná/ uvedomenie si problému
- inkubácia podvedomie intuícia
- fáza inšpiračná /iluminačná/ fáza náhleho nápadu
- fáza overovania /verifikačná/ ako sa problém vyriešil

V. Psychológia vyučovania:

Psychológia vyučovania skúma, ako a ktoré psychologické poznatky využívať na zlepšenie kvality vyučovacieho procesu, výsledkov učenia sa žiakov a na všestranný rozvoj osobnosti žiaka.

vyučovanie: proces vzájomnej interakcie učiteľa a žiaka

vyučovací proces sa uskutočňuje: a/ vo vyučovacej jednotke

b/ v priebehu jedného vyuč. dňa

c/ v priebehu školského roka

d/ v priebehu celého formálneho
vzdelávania / 10 rokov najmenej/

fázy vyučovacieho procesu:

motivačná
expozičná
fixačná
overovacia

činitele, ktoré pôsobia vo vyučovaní:

žiaci
učitelia
učivo
podmienky a prostredie vyučovacieho procesu

Vyučovacie štýly:

nedirektívny štýl	učiteľ'a zaujíma žiakove prežívanie ,používa pochvaly
direktívny štýl	učiteľ prednáša žiakom ,príkazy,zákazy,prísna disciplína
tvorivý štýl	učiteľ hľadá nové a efektívne spôsoby vyučovania
rutinný štýl	stereotypný štýl

Organizácia a realizácia vyučovacieho procesu:

Optimálna organizácia vyučovacieho procesu je taká, ktorá umožňuje v čo najkratšom čase naučiť žiakov čo najviac učebnej látky.

rozvrh hodín
výkonnosť žiakov počas dňa,týždňa
týždenný počet hodín
prestávky, prázdniny,,
počet písomných prác za jeden deň
klíma v triedach
výkonnosť a únava

príčiny neprospechu žiakov: vnútorné - žiak
vonkajšie – učiteľ,rodina,škola

VI. **Psychológia výchovy:**

Psychológia výchovy skúma mechanizmy psychických zmien v osobnosti vychovávaného a výsledky tohto skúmania aplikuje na reguláciu prežívania a správania osobnosti v smere výchovných cieľov.

Výchovné pôsobenie – proces pôsobenia človeka na inú osobu a vplyvom tohto pôsobenia vznikne nejaká zmena

Výchovné pôsobenie: priame
nepriame

podmienky výchovy:

rešpektovanie zvláštností a individuality detí
rešpektovanie vekových osobitostí
rešpektovanie podmienok prostredia

zásady výchovného pôsobenia:

- 1/ zásada premeny vonkajších vplyvov na vnútorné motívy
- 2/ zásada aktívneho spolupôsobenia žiaka a učiteľa
- 3/ zásada stupňovania účinku výchovného pôsobenia spoločenským pôsobením
- 4/ zásada konkrétnosti výchovného pôsobenia
- 5/ zásada stupňovania účinku výchovného pôsobenia osobnosťou učiteľa

metódy výchovy:

metóda požiadaviek: požiadavky na správanie sa písomne formulujú
/školský poriadok ,odmeny tresty/

metóda presviedčania: slovné pôsobenie na žiaka/prezentácia dôkazov/

metóda zážitku: poskytujú žiakom nové zážitky, skúsenosti

metóda povzbudzovania: motivačná metóda, vyslovenie dôvery žiakovi

metóda pozitívneho príkladu: žiak má tendenciu opakovať správanie svojho vzoru

metóda objasňovania: vysvetľovanie, žiak si utvorí určitý názor

metóda názornej ukážky: demonštrácia daného spôsobu správania

metódy hodnotenia: žiaci hodnotia jednotlivé prejavy správania

reakcie na výchovné pôsobenie:

pozitívne: a/ bez vnútorného presvedčenia
b/ s vnútorným presvedčením

negatívne: a/ aktívny negativizmus
b/ pasívny negativizmus